

economie is niet de wetenschap van het menschelijk leven of van het maatschappelijk leven, ook niet die van het maatschappelijk geluk, ja zelfs niet die van het stoffelijk welzijn der menschen. Zij zou toch bestaan en noch in voorwerp, noch in doel eenige wijziging ondergaan, indien de stoffelijke goederen, in plaats van tot ons welzijn bij te dragen, daarvoor geenerlei nut afwierpen, aangezien de goederen toch zouden worden voortgebracht, geruild en verdeeld."

Protest daartegen bleef ook in de periode, waarin de oude school oppermachtig was, niet achterwege. Veel te weinig aandacht heeft getrokken het reeds in 1861 door Albert Schäffle gepubliceerde *Mensch und Gut in der Volkswirtschaft oder der ethisch-anthropologische Standpunkt in der Nationalökonomie*. Overtuigend tegen de bestaande richting in is zijn pleidooi voor een ethisch-anthropologische economie, die boven de *zaak*, boven het *goed* de *persoon*, boven het *vleesch* den *geest* stelt.

De historische school nam dat protest over. Friedrich List vervolgde de machthebbers met de hartstochtelijke vraag: „Is dan de mensch niets, de rijkdom alles?" en in zijn leer der productieve krachten vond systematische verdediging zijn stelling: „De kracht rijkdommen te scheppen is oneindig véél gewichtiger dan de rijkdom zelf". Wilhelm Roscher, de sympathieke grootmeester der historische school, vangt dan ook zijn *System der Volkswirtschaft* aan met deze ondubbelzinnige uitspraak: „Ausgangspunkt wie Zielpunkt unserer Wissenschaft ist der Mensch".

Zoo leefde reeds in de vorige eeuw in den kring der historische school het besef, dat een andere koers moest worden ingeslagen en de bestudeering der economische verschijnselen welbewust, meer dan tot dusver, om den mensch en zijn activiteit moest worden gegroepeerd. Echter verijdelde het optreden van de jongere linie der historische school in haar evolutionistisch streven, haar eenzijdige voorliefde voor historisch onderzoek en haar kleineering van theoretische studiën, dat de nieuwe geest de structuur van de wetenschap der economie beslissend beheerschte. De groote doorbraak kwam eerst in de twintigste eeuw, zoodat thans de aanvaarding van het anthropocentrisch karakter vrijwel een voldongen feit is.